

1. VOLILNI SISTEM KOT SPORAZUM MED LJUDSTVOM IN POLITIKO

Volilna zakonodaja je v vsaki sodobni družbi eden najpomembnejših družbenih podsistemov, skozi katerega se pretakajo številna vprašanja politične stabilnosti, gospodarske oz. razvojne učinkovitosti ter demokratičnosti družbene ureditve. Cilj dobrega volilnega sistema je po mnenju strokovnjakov njegova sposobnost, da omogoči oz. zagotovi pozitivno kadrovsko selekcijo politične nomenklature družbe skozi redne in demokratične volitve. Po mnenju večine strank, zlasti, če so te odtujene od državljanov oz. volivcev in ne uživajo njihovega zaupanja, je volilni sistem samo trnjeva pot do oblasti.

Pomembnost volilnega sistema ne nazadnje dokazuje dejstvo, da je v večini sodobnih družb ta sistem pred različnimi vladnimi (oblastnimi) željami in intervencijami političnih strank »zaščiten« z zakonodajo, ki zahteva »ustavno večino« za njegovo spreminjanje. Te večine praviloma ne premore nobena vladna koalicija sama zase, kar pomeni, da mora glede volilnega sistema iskati soglasje z opozicijskimi strankami.

Za volilni sistem so torej odgovorne vse parlamentarne stranke, ne samo stranke vladne koalicije. Dejansko predstavlja preskusni kamen demokratičnosti celotne družbe. Težko si je namreč predstavljati, da bi se demokratične politične stranke zadovoljile z nedemokratičnim volilnim sistemom, oz. obratno: da bi se bile politične stranke, ki so navznoter organizirane in vodene nedemokratično, sposobne dogovoriti in spoštovati demokratičen volilni sistem.

Ustavno zahtevo, da se volilni sistem (ne pa tudi vsa volilna zakonodaja) lahko spreminja samo skozi konsenz oz. soglasje ustavne večine zakonodajnega telesa (parlamenta), moramo sprejeti kot pozitivno, ne glede na to, da pogosto povzroča velike težave in spore med strankami in njihovimi parcialnimi interesi, ko je npr. potrebno volilni sistem posodobiti. Zagotavlja namreč določeno politično stabilnost, saj preprečuje pogoste menjave te zakonodaje v skladu z interesi večjih strank ali vladnih koalicij.

Slabost take ureditve pa je, da daje preveliko pogajalsko moč posameznim strankam, včasih tudi majhnim, ki v pogajanjih in dogovarjanju postanejo jeziček na tehtnici. Ta pogajanja stranke pogosto zavedejo v zmotno prepričanje, da je volilni sistem tudi po svoji vsebini (zgolj) stvar njihovega dogovora. Dejansko to ne drži. Čeprav je bila v zgodovini, tudi v sodobnih družbah, politična moč pogosto uzurpirana, je bila vendar skozi celoten civilizacijski tok prisotna tudi demokratična težnja, da se začasna oblast podeli nekomu na podlagi posebnega sistema izbora, ki je imel pogosto, poleg političnega, tudi kulturno-ceremonialni značaj. V tem smislu zgodovina rada navaja »volilni sistem« ustoličenja slovanskega kneza na Gosposvetskem polju. Ameriški zgodovinarji pa omenjajo tudi protokol volitev poglavarja indijanskega plemena Irokezov. Oba primera naj bi po mnenju nekaterih strokovnjakov vplivala na vsebino ameriške Ustave, ki je prvi tovrsten dokument, v katerem je jasno poudarjeno, da oblast izhaja iz ljudstva, ne od boga.

Ko torej sprejmemo ta aksiom, da politična oblast izhaja iz ljudstva in da je izraz njegove neodtujljive suverenosti, kar je jasno zapisano tudi v slovenski ustavi (»v Sloveniji ima oblast ljudstvo«) potem je jasno, da je v sodobnih družbah volilni sistem uzakonjena procedura, po kateri ljudstvo SAMO ZA DOLOČEN ČAS PRENESE SAMO DEL SVOJIH PRISTOJNOSTI (SUVERENOSTI) na skupino ljudi, izbranih po uzakonjeni proceduri – volilnem sistemu. Volilni sistem je oz. bi moral biti torej neke vrste SPORAZUM, DOGOVOR med ljudstvom in politiko, kakšen naj bo protokol izvolitev predstavnikov ljudstva v oblastne funkcije in kako naj se ta izvede.

To dejstvo danes sprejemajo in spoštujejo tudi zadnji ostanki stanov, ki so do nedavnega verjeli, da jim pripadajo posebne pravice oz. oblast direktno od boga. Tu ne gre samo za del krščanskih cerkva (zgodovina jih je v preteklosti imenovala »papisti«). Celo sodobne evropske monarhije, ki sicer ohranjajo videz, da oblast njihovega kralja izhaja direktno od boga, v političnem življenju sprejemajo volilni sistem kot obliko izbora ljudskih poslancev in vlade. Evropske monarhije so danes dejansko večstrankarske parlamentarne demokracije. Tudi britanski kralj Karl III, ki mu je krono posadil na glavo vodja anglikanske cerkve, ne more vladati mimo Parlamenta in ne more biti njegov član. Tako praktično ne more vplivati direktno na izvršno oblast, ki je v rokah od Parlamenta postavljene vlade.